

5. *Угода між Кабінетом Міністрів України та Федеральним Урядом Республіки Австрія про співробітництво у сфері боротьби зі злочинністю. Офіційний вісник України. 2015. № 62. С. 366, стаття 2070, код акта 77969/2015.*
6. *Мельниченко Р.Г. Міжнародне право : навч. посіб. Харків : Право, 2020. 108с.*
7. *Офіційний сайт Національної поліції України. URL: <https://npu.gov.ua>.*

УДК 343

Декайло П. В.

*старший викладач кафедри
кримінального права та процесу і
правоохоронної діяльності
Західноукраїнського національного
університет*

Блащак А. І.

*студентка юридичного факультету
Західноукраїнського національного
університету*

ОСОБЛИВОСТІ ПРОВЕДЕННЯ ПСИХІАТРИЧНОЇ ЕКСПЕРТИЗИ У КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОВАДЖЕННІ

Питання проведення судово-психіатричної експертизи регулюється Кримінальним процесуальним кодексом України, Законом України «Про психіатричну допомогу» від 22.02.2000 р., Законом України «Про судову експертизу» від 25.02.1994 р. та іншими нормативно - правовими актами.

Ст. 1 Закону України «Про судову експертизу» визначає судову експертизу, як дослідження експертом на основі спеціальних знань матеріальних об'єктів, явищ і процесів, які містять інформацію про обставини справи, що перебуває у провадженні органів досудового розслідування чи суду [1].

Експертиза проводиться експертною установою, експертом або експертами, яких залучають сторони кримінального провадження або слідчий суддя за клопотанням сторін, якщо для з'ясування обставин, що мають значення для кримінального провадження, необхідні спеціальні знання. Примусове залучення особи для проведення медичної або психіатричної експертизи здійснюється за ухвалою слідчого судді, суду [2].

У передбачених КПК України випадках суд має право своєю ухвалою доручити проведення експертизи експертній установі, експерту або експертам незалежно від наявності клопотання. Зокрема такими випадками є наявність у суду кількох висновків експертів, які суперечать один одному, а допит експертів не дав змоги усунути виявлені суперечності; існування достатніх підстав вважати висновок експерта (експертів) необґрунтованим чи таким, що

суперечить іншим матеріалам справи або викликає інші обґрунтовані сумніви в його правильності, а також виникнення під час судового розгляду підстав для проведення стаціонарної психіатричної експертизи [2].

Висновок експерта, відповідно до ст. 101 КПК України, є докладним описом проведених експертом досліджень та зроблених за їх результатами висновків, а також обґрунтованими відповідями на запитання, поставленими особою, яка залучила експерта, або слідчим суддею чи судом, що доручив проведення експертизи. Висновок експерта надається в письмовій формі, але кожна сторона має право звернутися до суду з клопотанням про виклик експерта для допиту під час судового розгляду для роз'яснення чи доповнення його висновку. Якщо для проведення експертизи залучається кілька експертів, експерти мають право скласти один висновок або окремі висновки [2].

Експерт, який дає висновок щодо психічного стану підозрюваного, обвинуваченого, не має права стверджувати у висновку, чи мав підозрюваний, обвинувачений такий психічний стан, який становить елемент кримінального правопорушення або елемент, що виключає відповідальність за кримінальне правопорушення [2].

Психіатрична експертиза може проводитися стосовно підозрюваних, обвинувачених, потерпілих та свідків. Зокрема, однією із підстав проведення судової експертизи у кримінальному провадженні, відповідно до ст. 242 КПК України, є визначення психічного стану підозрюваного за наявності відомостей, які викликають сумнів щодо його осудності, обмеженої осудності. КПК покладає обов'язок на слідчого, дізнавача та прокурора залучати експертів для проведення психіатричної експертизи підозрюваного у випадку встановлення обставин, які дають підстави вважати, що особа під час вчинення суспільно небезпечного діяння була в неосудному або обмежено осудному стані або вчинила кримінальне правопорушення в осудному стані, але після його вчинення захворіла на психічну хворобу, яка позбавляє її можливості усвідомлювати свої дії або керувати ними. Такими обставинами, згідно зі ст. 509 КПК України, можуть бути наявність згідно з медичним документом у особи розладу психічної діяльності або психічного захворювання, а також неадекватність поведінки особи під час вчинення суспільно небезпечного діяння або після нього (затмарення свідомості, порушення сприйняття, мислення, волі, емоцій, інтелекту чи пам'яті тощо) [2].

Законодавством України також передбачена можливість проведення стаціонарної психіатричної експертизи, під час якої особа направляється до відповідного медичного закладу. Зокрема, це передбачено ст. 509 КПК України та ст. 13 Закону України «Про психіатричну допомогу». Дана експертиза призначається в разі необхідності здійснення тривалого спостереження та дослідження особи. Строк проведення даної експертизи не може перевищувати двох місяців. Питання про направлення особи до медичного закладу для проведення психіатричної експертизи вирішується під час досудового розслідування - ухвалою слідчого судді за клопотанням сторони кримінального провадження в порядку, передбаченому для подання та розгляду клопотань

щодо обрання запобіжного заходу, а під час судового провадження - ухвалою суду. Ухвала слідчого судді про направлення особи до медичного закладу для проведення психіатричної експертизи або відмова у такому направленні може бути оскаржена в апеляційному порядку [2; 4].

КПК України також передбачає проведення психолого-психіатричної експертизи стосовно неповнолітніх підозрюваних чи обвинувачених. Комплексна психолого-психіатрична експертиза проводиться, відповідно до ст. 486 КПК України, з метою дослідження наявності у неповнолітнього підозрюваного чи обвинуваченого психічного захворювання чи затримки психічного розвитку та його здатності повністю або частково усвідомлювати значення своїх дій і керувати ними в конкретній ситуації. Для з'ясування рівня розвитку, інших соціально-психологічних рис особи неповнолітнього підозрюваного чи обвинуваченого, які необхідно враховувати при призначенні покарання і обранні заходу виховного характеру, може бути призначена також психологічна експертиза [2].

Невід'ємною частиною судово-психіатричної діяльності є експертиза свідків і потерпілих. Як свідок, так і потерпілий беруть активну участь в слідчих діях на стадії досудового розслідування і судового розгляду, що є важливим для з'ясування обставин, які підлягають доказуванню в кримінальному провадженні та для виконання завдань кримінального провадження. Саме тому процесуальна правоздатність свідків та потерпілих має важливе значення [3].

У деяких випадках у слідчого чи суду можуть виникати сумніви щодо психічного стану свідків та потерпілих. У такому випадку необхідним є проведення психіатричної експертизи для дослідження наявності у них психічних розладів чи патологій. Експертний висновок відносно свідків відображає їх здатність та можливість за станом психічного здоров'я правильно сприймати, відтворювати інформацію та давати правильні показання відносно подій, свідками яких вони були. Експерт зобов'язаний показати чи не страждав свідок на психічні захворювання під час подій, стосовно яких він дає показання. Коло питань, які вирішуються судово-психіатричною експертизою, стосовно потерпілих є значно ширшим. Важливо, перш за все, оцінити психічний стан потерпілих, з'ясувати характер та значення дій, вчинених проти них, а також проаналізувати їх здатність протистояти таким діям. Унаслідок ураження психічної сфери сприйняття різних обставин у потерпілих може бути спотвореним. Саме тому важливим є проведення психіатричної експертизи потерпілого задля правильної оцінки дій підозрюваного (обвинуваченого), та правильної кваліфікації злочину судом [3].

ЛІТЕРАТУРА:

1. *Про судову експертизу: Закон України від 25.02.1994 р. Відомості Верховної Ради України. 1994. № 28. Ст. 232.*

2. *Кримінальний процесуальний кодекс України від 13.04.2012 р. Відомості Верховної Ради України. 2013. № 9-10, № 11-12, № 13. Ст. 88.*
3. *Цимбалюк В. І. Судова психіатрична експертиза свідків і потерпілих у кримінальному процесі. Правова держава. 2016. № 21. С. 240-244. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Prav_2016_21_41 (дата звернення: 12.04.2020 р.).*
4. *Про психіатричну допомогу: Закон України від 22.02.2000 р. Відомості Верховної Ради України. 2000. № 19. Ст. 143.*

УДК 351.72:347.73(477)

Ковальова М. В.

*к.ю.н., доцент, доцент кафедри
адміністративного права і процесу та
митної безпеки факультету підготовки,
перепідготовки та підвищення кваліфікації
Університет ДФС України*

Жуковський Д. С.

*здобувач вищої освіти факультету підготовки,
перепідготовки та підвищення кваліфікації
Університету ДФС України*

ТРАНСНАЦІОНАЛЬНА ОРГАНІЗОВАНА ЗЛОЧИННІСТЬ В УКРАЇНІ: ШЛЯХИ ПРОТИДІЇ

Актуальність теми полягає у тому, що на сьогодні відбувається активна глобалізація фінансової сфери, що проявляється у динамічному розвитку ринку валют, системи транснаціональних банків, формуванні розгалуженої мережі офшорів і глобальних комп'ютерних мереж, які забезпечують миттєві переміщення капіталів, що у свою чергу створює можливість руйнування навіть стійких економічних систем, зумовлюючи адекватні політичні зміни. Крім того, у контексті зазначеного особливої уваги набула проблема забезпечення фінансової безпеки як однієї із найважливіших складників національної економічної безпеки кожної окремої держави, що прогресуючими темпами переростає в важливу всесвітню проблему. Отже, комплексний концептуальний підхід до дослідження транснаціональної організованої злочинності в Україні та їх шляхів протидії є нагальним питанням сьогодення.

Актуальність та багатоаспектність досліджуваної проблеми зумовили наявність наукових досліджень таких вчених-правознавців, як: Г.П. Жаровська, Т. Міщенко, І.В. Пшеничний, О.Ю. Шостко та інших.

Доцільно розкрити дефініцію поняття «транснаціональна злочинність». Так, І.Пшеничний під цим поняттям розуміє форму міжнародної діяльності організованих злочинних груп або організацій із використанням різних методів,